

I. Az 1918—19. iskolai év története.

Az elvesztett háboru nyomán fakadt forradalmak, nemzetünket, országunkat fenyegető külső és belső veszedelmek, politikai válságok és megrázkodtatások a soproni m. kir. állami főreáliskola életét sem hagyták érintetlenül. Nagyobb, az iskola belső rendjét felforgatással fenyegető súlyosabb esetek nem fordultak elő. Intézetünk régi, hagyományos jó szelleme erősebb volt a forradalmi törekvések által előidézett áramlatoknál. Tagadhatatlan azonban, hogy e válságos idők folyamán a tanuló ifjúság között a munkakedv kisebbedett, a kötelesség teljesítésének érzete csökkent, a fegyelem — a háboru előtti viszonyokhoz mérten — lazult.

Az 1918-19. iskolai év szeptember 1-én vette kezdetét, az előadások azonban az intézetben folyó tatarozások miatt még csak szeptember 17-én kezdődtek. Alig három héten át tartó tanítás után, október 10-től november 5-ig az előadásokat spanyol járvány miatt be kellett szüntetni. Négy hetes szünet után hét hetes szorgalmi idő következett. A karácsonyi szünet december 21-én kezdődött, amelyet azonban tüzelő anyag hiánya miatt meg kellett toldani. Az I.—II. osztályokban a karácsonyi, illetőleg szénszünet január 19-ig, 29 napig tartott; a III.—VI. osztályokban január 12-ig 22 napon át, a VII. és VIII. osztályban január 6-ig, tehát 15 napon át szünetelt a tanítás. Az első félév február 28-án záródott. Április 13-án kezdődött a husvétii vakáció; a tüzelő anyag ekkor már teljesen elfogyott, a tartós hideg miatt a husvétii szünetet is meg kellett hosszabbítani április 29-ig. A tanév vége felé a politikai téren mutatkozó bomlás és anarchia az iskolai életben is észrevehetővé vált. A gyakori szünetekkel megszakított iskolai esztendőben június 7-én hirtelenül beszüntették az előadásokat. Az egész 1918—19. tanévben mindössze 163 napon keresztül folyt rendszeresen a tanítás.

A tanári testület. Az 1918—19. iskolai évben a tanári kar összesen 27 tagból állott (1 igazgató, 19 rendes, 1 helyettes tanár, 4 hitoktató, 2 óraadó). Az 1917—18. iskolai évhez viszonyítva a tanári testületben a következő változások történtek: A háboru folyamán katonai szolgálatot teljesítő tanárok közül ismét visszatérhettek az iskolához: *Harsányi Lajos* és *dr. Müller József* már a tanév elején, *Strauch Jenő* és *Merényi Gábor* november hó közepén, *dr. Stodolni Gyula* pedig február hó közepén kezdhette meg újból a tanítást. Az 1917. október 27-én hősi halált halt Révész János helyébe a nm. V. K. M. *dr. Opré Tivadar* hadviselt tornatanítót rendelte intézetünkhöz, aki állását január hó 20-án foglalta el. Ideiglenes beosztást nyertek intézetünknel ellenséges megszállás következtében: *dr. Helyes István* magyar-

latin, *Nasch Fülöp* német-francia szakos zsolnai állami főreáliskolai tanárok, kik február havában kezdték meg nálunk a tanítást, továbbá *Polgár János* természetrajz-földrajz szakos sarajevoi Julian-egyesületi állami tanár, ki április elején foglalta el állását. *Winkler Elemér* történet-földrajz szakos hadviselt tanárjelölt 1919. március hó második felében helyeztetett intézetünkhöz helyettes tanári minőségben. A tanév első felében *Garami Elek* és *Poór Szilveszter* szent benedek-rendi főgimnáziumi tanárok tanították intézetünkben a latin nyelvet; előbbi az V.—VI., utóbbi a VII.—VIII. osztályban. Betegség címén szabadságoltattak: *Vendl Aladár* az egész tanéven át; továbbá *Schügerl Miklós* november elejétől a tanév végéig. *Harsányi Lajos* tanárt a volt K. N. 1919. április havában saját kérelmére a nagykőrösi ref. főgimnáziumhoz helyezte át. Sajnálattal kell megemlékeznünk *Menyhárd Frigyes* ág. h. ev. lelkész és hitoktató 1919. január 5-én történt haláláról. Menyhárd Frigyes 18^{1/2} éven át volt intézetünk protestáns vallású tanulóinak nagyrabecsült és igazán szeretett hitoktatója, akinek halála őszinte részvényt keltett nemcsak intézetünk tanári testületének tagjai és tanuló ifjuságunk körében, hanem az egész városban felekezeti különbség nélkül. Emlékét kegyelettel áldjuk valamennyien, kik ismertük őt, nemesen érző szívéért szerettük, tudását, szónoki tehetségét pedig sokra becsültük. Helyébe iskolánkhoz *Hallerung Richárd* ev. lelkész és hitoktató került. Végül örömmel közöljük, hogy intézetünk egyik legregibb és legérdemesebb tagját: *Seemann Kálmán* tanárt Ő Császári és Apostoli Királyi Felsője 1918. július hó 18-án Pozsonyban kelt elhatározásával a *középiszkolai igazgatói* cím adományozásával tüntette ki.

A tanulók. Az 1918—19. iskolai évben beiratkozott 359 rendes és 17 magántanuló, összesen 374 tanuló. A tanév folyamán kilépett 22, meghalt 2, magántanulóvá lett 1 rendes tanuló. A beiratkozott tanulók megoszlása osztályonként a következő volt: I. A. o. 35; I. B. o. 35; II. A. o. 38; II. B. o. 37; III. o. 57; IV. o. 45; V. o. 37; VI. o. 33; VII. o. 38; VIII. o. 19; összesen 374 tanuló.

A tanulók *erkölcsi és fegyelmi* magatartása — a háború okozta rendkívüli viszonyokat és forradalmi állapotokat tekintve — a Középiszkolai Rendtartás szabályainak és a paedagogiai követelményeknek általában véve megfelelőnek mondható volt. A proletárdiktatura idején támasztott ifjumunkás mozgalom és diáktanács bizonyos fokban szabados és féktelenségbe hajló szellemet idézett ugyan elő egyes tanulóknál, az ifjuságnak tulnyomó többsége azonban józanul gondolkozott, fegyelmezte önmagát és tartózkodott veszedelmesebb méretű kihágásoktól. Fegyelmi eljárásnak megindítása a kommunizmus idején tanusított magatartás miatt mindössze 3 tanuló ellen mutatkozott szükségesnek. Ezeknek a tanulóknak vétsége sem volt minősíthető az eltévelyedés olyan fokának, hogy teljes kizárást vont volna maga után; az 1919—20. tanév elején ezek a tanulók a nyilvános tanulók sorába nem vetettek fel, az előadásokon nem vehettek részt. Az iskola *tanulmányi állapota* a sok hátráltató körülmények ellenére is általában véve kielégítőnek mondható. A tanítás sikerét igen megnehezítette a politikai helyzet, a gyakori és hosszantartó szünetek, végül a tanári személyzetben minduntalan beállott változások. Ebben az iskolai évben a rendkívüli tárgyak közül a latin nyelvet, egészségtant és gyorsírást tanulták a tanulók, ezenkívül voltak még kémiai és biológiai gyakorlatok. A proletárdiktatura bukása után a V. K. M. 1919.

augusztus 21-én kelt 103301/V. számú rendelete értelmében a tanulók magaviselet és tanulmányi szempontból újabb elbírálásban részesültek és rendes bizonyítványt kaptak. Ennek a rendeletnek végrehajtása nem okozott nehézséget, mivel az érdemjegyek már júniusban is bejegyeztettek az osztálynaplókba. Az 1919. augusztus 25-én történt osztályozás alkalmával 351 tanuló közül 331 megfelelt (94·3 %), 20 tanuló pedig nem felelt meg a követelményeknek (5·7 %). Magaviselet tekintetében 306 tanuló jó, 42 szabályszerű, 2 kevésbé szabályszerű, 1 rossz érdemjegyet kapott. Az 1919. augusztus 25-én történt osztályozás alkalmával egy vagy két tárgyból elégtelen tanjegyet érdemelt tanulók javító vizsgálatára a V. K. M. 1919. augusztus 21-én kelt 103331/V. számú rendelet értelmében szeptember 25-én volt. A V. K. M. 1919. augusztus 16-án kelt 103.252/V. számú rendelete ismét kötelezővé tette a kommunizmus idején eltörölt érettségi vizsgálat megtartását. Az 1918—19 tanévi érettségi vizsgálat írásbeli része szeptember 15-én, szóbeli része szeptember 21-én 22. és 23. napján folyt le Dsida Ottó tankerületi kir. főigazgató elnöksége alatt. A vizsgálatra jelentkező 18 tanuló közül jelesen érett lett: 2, jól érett: 7, a többi 9 érettnak nyilvánított. **Jelesen érettek:** Fürst Dezső és Mitzger Ferenc. **Jól érettek:** Baumann Jenő, Jurek Jenő, Kollwenz Ernő, Krug Lajos, Mangold István, Tóth Ernő és Toth Ferenc. **Érettek:** Goldschmied Ervin, Karl Ernő, Kollárs Elemér, Kász Viktor, Prunner József, Seltenhofer Rezső, Stessel Richárd, Török Gyula és Zsirai Mihály.

A tanulók *egészségi állapota* az 1918—19. iskolai évben megnyugtató volt. Ragályos vagy járványos betegség a tanulók körében nem fordult elő. Haláleset 2 volt (vérmergezés és tifusz).

Hivatalos látogatás az egész évfolyamban egyszer volt, mindjárt a tanév elején, amelyet Dsida Ottó győri tankerületi kir. főigazgató végzett A soproni m. kir. honvéd főreáliskolában 1918. szeptember hó 14-én megtartott javító érettségi vizsgálaton intézetünk tanáraiból alakult a vizsgáló bizottság Dsida Ottó tanker. kir. főigazgató elnöksége alatt. Az 1918. december hó 14-én ugyancsak a soproni m. kir. honv. főreáliskolában megtartott II. javító vizsgálaton Rodt Lajos igazgató elnököt.

Az 1918—19. iskolai év folyamán összesen 10 tanári értekezlet volt.

Történelmi érdekesség szempontjából és a letűnt korszakot jellemzők az 1918—19. iskolai évben kiadott, az iskolát közelebbről érintő legfontosabb *forradalmi rendeletek*:

A V. K. M. Hivatalos Közlönyének 1918. nov. 15-én kiadott száma kötelezővé teszi az iskola vezetőjére az 1918. évi október 31-iki eseményeknek lelkes előadás keretében való megünneplését. (H. K. XXVIII. évf. 25. sz.)

A V. K. M. 1918. nov. 25-én kelt 14.490. eln. sz. körrendelete eltörli a hivatalos írásokon eddig szokásos „királyi“ jelzöt és mindennemű címzést; elrendeli a hivatalos helyiségekben, tantermekben kifüggesztett I. Ferenc József és IV. Károly királyt ábrázoló arcképeknek levételét. (H. K. 1918. dec. 15. kiadott XXVI. évf. 28. sz.)

Az 1919. jan. 22-én kiadott u. n. V. néptörvény a vallásügyi és közoktatásügyi igazgatást egymástól elkülöníti, kettéválasztja. (H. K. 1919. febr. 6. kiadott XXVII. évf. 5—6. sz.)

Az u. n. K. M. 1919. márc. 4-én kelt 1746. eln. sz. r. tudatja: senki sem kötelezheti a tanulót az órarend keretében megállapított hit- és erkölcsügyi órákon

kívül eső vallásgyakorlatban való részvételre vagy templomban való megjelenésre.*] (H. K. 1919. márc. 13. kiadott XXVII. évf. 11. sz.)

Az u. n. K. M. 1919. márc. 14-én kelt 1797. eln. sz. r. a hivatalos iratoknál nemcsak a „királyi“ jelző eltörlését erősíti meg, hanem a „magyar“ megjelölést is mellőzendőnek mondja ki. (H. K. 1919. márc. 27-én kiadott XXVII. évf. 13. sz.)

Az u. n. K. N. 1919. április 2-án kelt 4. sz. rendelete értelmében mindazoknak a tanulóknak, akik a vörös hadseregbe belépnek, annak az osztálynak elvégzéséről, melybe jártak, az osztálybizonyítvány azonnal kiadandó. A VIII. osztályba járt tanulóknak az osztálybizonyítvánnyal együtt az érettségi bizonyítványt is nyomban ki kell adni. (Megjelent a Tanácsköztársaság c. hivatalos lap 1919. ápr. 5-én kiadott 10. számában.)

Az u. n. Forradalmi Kormányzótanács 1919. ápr. 12-én kelt LIV. sz. r. eltörli a tankerületi főigazgatóságot, helyébe a munkások, katonák és földmivesek tanácsának kebeléből alakuló művelődési osztályokra bizza az oktatásügy igazgatását. (H. K. 1919. ápr. 17-én kiadott XXVII. évf. 17. sz.)

Az u. n. Forradalmi Kormányzótanács 1919. márc. 29-én kelt XXIV. sz. r. és az u. n. K. N. 1919. ápr. 12-én kelt 7. sz. r. az összes nevelési és oktatási intézeteket köztulajdonba veszi, a felekezeti iskoláztatást teljesen megszünteti. (H. K. 1919. április 17-én kiadott XXVII. évf. 17. sz.)

Az u. n. K. N. 1919. május 12-én kelt 28. sz. r. megszünteti az évvégi osztályozást és javító vizsgálatokat. A tanulókat nem kell különböző-fokozatokba sorozni, a hivatalos megállapítás minden egyes tanulóról: „megfelelt,“ illetőleg „meg nem felelt“. A magaviseletnek külön osztályozása elmarad. Az évvégi „Értesítők“ kiadása megszűnik. — Az ugyanakkor kelt 29. sz. r. eltörli a tanári címet és elrendeli, hogy ezentul minden oktatással foglalkozó egyén egységesen tanítónak neveztessek. Az igazgató neve ezentul „vezető tanító“. Az ugyanakkor kelt 30. sz. r. eltörli az érettségi vizsgálatokat; helyette a középiskola utolsó évfolyamában tanítók egyszerűen megállapítják minden egyes tanulóról megfelelt-e, vagy sem; az elbírálásról az illető középfoku iskolák diákbizottsága által a megbirálás alá kerülő tanulók közül kiküldendő három megbizottja is jelen van. Az érettségi bizonyítvány neve ezentul „Végbizonyítvány“. (Ezek a rendeletek a Tanácsköztársaság c. hivatalos lap 1919. május 13-án kiadott 41. számában jelentek meg.)

Az u. n. K. N. 1919. május 13-án kelt 91.609 sz. r. a történelmi tanításnak új irányát követeli az iskolától és pedig forradalmi szellemben, Bucharin és a Kommunista kiáltvány alapján, a történelmi materializmus irányelvei szerint. (H. K. 1919. május 15-én kiadott XXVII. évf. 21. sz.)

Rövidítések: H. K. - Hivatalos Közlöny. V. K. M. - Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium. K. M. - Közoktatásügyi Minisztérium. K. N. - Közoktatásügyi Népbizottság.

*) A vallástani órát az 1919. márc. 21-én kikiáltott u. n. proletárdiktatura teljesen megszüntette, kiküszöbölte. Intézetünkben március 27-én volt az utolsó vallástani óra.